

La competència TIC dels futurs mestres

Alicia Martí Climent, Universitat de València

Resum:

Aquest article reflexiona sobre l'ús de les TIC en l'alumnat universitari de nou ingrés i la seua aplicació en la formació inicial dels futurs mestres des de l'assignatura *Llengua catalana per a mestres*, una matèria de caràcter bàsic que forma part del primer curs del Grau en Mestre/a en Educació Primària i del Grau en Mestre/a en Educació Infantil de la Universitat de València.

Paraules clau: wiki, xarxa social, competències, aprenentatge col·laboratiu, interacció comunicativa, ensenyament de llengües, TIC.

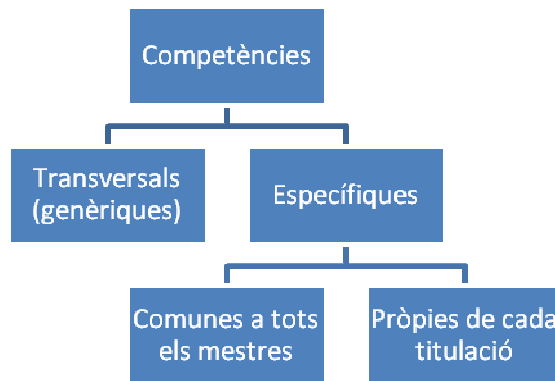
La competència TIC dels futurs mestres

Alícia Martí Climent, Universitat de València

1. Introducció

Aquest article reflexiona sobre l'ús de les TIC en l'alumnat universitari de nou ingrés i la seua aplicació en la formació inicial dels futurs mestres des de l'assignatura *Llengua catalana per a mestres*, una matèria de caràcter bàsic del primer curs del Grau en Mestre/a en Educació Primària i del Grau en Mestre/a en Educació Infantil de la Universitat de València. Forma part del projecte *Formació inicial dels mestres en llengües i en didàctica de la llengua des de la perspectiva de la interacció comunicativa* (2010-2011, Convocatòria Finestra Oberta, Universitat de València), desenvolupat a la Facultat de Magisteri Ausiàs March de la Universitat de València per part del grup GIDICIELⁱ amb la intenció d'elaborar propostes concretes sobre continguts lingüístics i materials didàctics que contribueixen a oferir als estudiants una formació en llengües i en didàctica de la llengua adequada a la realitat social i escolar actual en què destaca, d'una banda, la convivència de llengües i cultures diferents i, d'una altra, la utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC).

Els nous títols de grau de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) estableixen que l'alumnat ha d'adquirir uns coneixements, però també ha de desenvolupar unes competències i la introducció d'aquestes comporta nous reptes per al sistema educatiu. D'acord amb Perrenaud (2004), el concepte de *competència* fa referència a un "conjunt de coneixements, habilitats i actituds que ha de ser capaç de mobilitzar una persona, de forma integrada, per respondre eficaçment a una situació en un context particular". Es tracta, doncs, de *saber*, *saber fer*, *saber estar* i *saber ser*. Tot i que hi ha diverses classificacions de les competències, farem servir la distinció plantejada al llibre blanc de l'Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació (ANECA)ⁱⁱ sobre el Grau de Magisteri entre les competències transversals (genèriques), que són comunes a la majoria de titulacions de grau, i les competències específiquesⁱⁱⁱ, pròpies d'un àmbit o titulació.

Les competències transversals es classifiquen alhora en tres tipus: instrumentals, personals i sistèmiques. Les competències instrumentals constitueixen un mitjà per a l'aprenentatge i la formació; les personals fan referència a les habilitats i capacitats de relació amb els altres, i les sistèmiques estan relacionades amb la visió de conjunt i la gestió de la totalitat de les actuacions. Són diversos els recursos i les activitats que contribueixen a l'assoliment d'aquestes competències, si bé en molts casos es tracta d'un procés que es duu a terme durant els diferents cursos del grau, de manera que l'alumnat adquireix una destresa competencial progressivament més gran.

L'assignatura *Llengua catalana per a mestres* contribueix a l'adquisició i el desenvolupament de diverses competències però ens centrarem en la utilització transversal de les TIC, amb la creació d'un wiki (<http://llenguacatalanaperamestres.wikispaces.com>) i l'obertura d'una xarxa social (<http://llenguacatalanaperamestres.grouply.com/>), que ha permès integrar tota la informació de la matèria i fer-la accessible en qualsevol moment, al mateix temps que ha facilitat la comunicació entre l'alumnat i el professorat. Perquè l'alumnat universitari de nou ingrés ha de ser capaç d'utilitzar i incorporar adequadament en les activitats d'ensenyament-aprenentatge les tecnologies de la informació i la comunicació. Com a futurs mestres han de saber fer servir amb solvència les TIC com a eines de treball habituals.

2. Tractament de la informació i competència digital

Aquesta competència transversal metodològica fa referència a la capacitat de gestionar la informació de forma crítica. L'alumnat ha de saber identificar les pròpies necessitats d'informació, aprendre a fer recerques adequades a l'àmbit temàtic (cercadors, bases de dades, etc.), avaluar els

resultats i seleccionar la informació pertinent tenint en compte criteris de rellevància i qualitat.

Per tant, ha de ser capaç d'accedir a la informació, és a dir, utilitzar diferents estratègies de cerca, llegir i interpretar les informacions presentades en diferents suports i llenguatges diversos (textual, gràfic, sonor, audiovisual, multimèdia) i comprendre l'estructura hipertextual així com les ajudes que tenen incorporades algunes aplicacions. Però, a més, ha de saber guardar aquesta informació en diferents formats, fer servir diversos editors (textos, imatges, so, vídeo, presentacions), utilitzar correctors ortogràfics i diccionaris, publicar i compartir informacions en suports diversos (blog, wiki...) i comunicar-se amb altres persones (correu electrònic, videoconferències, fòrums, xats, xarxes socials...). També ha de poder identificar les diferents parts d'un document, fer citacions i saber organitzar les referències bibliogràfiques.

Així, doncs, l'alumnat ha de saber utilitzar les TIC com a instruments habituals de treball, això és, conèixer diferents eines per a baixar, penjar, enviar i compartir diferents tipus de documents; usar vídeos educatius com a recurs formatiu i interactiu entre alumnat i professorat; fer ús dels enllaços; elaborar i publicar notícies; emprar la premsa digital com a recurs i estratègia per a aprendre a aprendre, fomentant la selecció i el processament de la informació; interactuar, relacionar-se amb els altres, cooperar, gestionar i resoldre conflictes, etc.

D'altra banda, és important desenvolupar l'esperit crític i la capacitat d'anàlisi de l'alumnat davant la sobreabundància d'informació actual, així com la comprensió de les regles ètiques en l'ús de la informació per tal de reduir el plagi en els treballs acadèmics. Cal fomentar el respecte a la propietat intel·lectual i dret d'autoria.

El procés d'ensenyament-aprenentatge plantejat a l'assignatura *Llengua catalana per a mestres* vol potenciar al màxim les capacitats i les possibilitats de l'alumnat, així com l'atenció a les seues necessitats, per tal de millorar els seus resultats acadèmics. També pretén fomentar un clima d'interés cap a l'aprenentatge i la docència, tot aprofitant les grans possibilitats que ofereix la xarxa.

Tal com estableix Area (2007) al seu decàleg per a planificar bones pràctiques docents amb tecnologies, cal partir del què és el que aprendrà l'alumnat i en quina mesura la tecnologia ajudarà a assolir aquest propòsit. El nostre objectiu principal és que l'alumnat assolisca un bon nivell de competència lingüística i comunicativa, tant oral com escrita. En aquest sentit, convé destacar el caràcter instrumental de l'assignatura, ja que el domini de la llengua és indispensable per a accedir a la resta de sabers, tant per a la formació personal com per al bon exercici de la futura tasca com a docents del nostre alumnat. També s'ha de tenir en compte l'enfocament integrat de les llengües, espanyola i catalana, en el plantejament didàctic de la matèria.

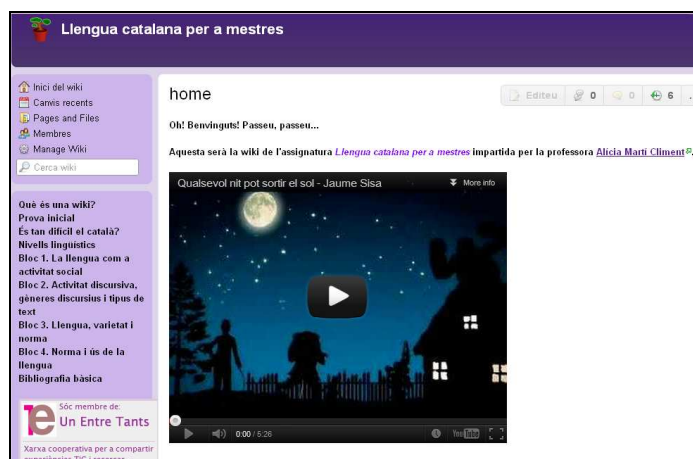
En definitiva, l'alumnat aprèn utilitzant la tecnologia, com ara mitjançant la recerca d'informació, la visualització de vídeos, la lectura de documents diversos, la comunicació amb els altres, etc. Les TIC s'utilitzen com a recurs de suport per a l'aprenentatge acadèmic de la matèria, com veurem a continuació.

3. La competència TIC en l'assignatura *Llengua catalana per a mestres*

Amb la intenció de millorar la docència mitjançant la inclusió de les noves tecnologies a l'aula, durant el curs 2010-2011 es va crear el [wiki de l'assignatura Llengua catalana per a mestres](#) i es va obrir una [xarxa social a Grouply](#) perquè l'alumnat poguera seguir la matèria en línia. Es tracta de dues eines que vam fer servir de forma ben diferent: el wiki era un lloc de consulta, mentre que la xarxa social era un lloc d'interacció i de gestió de continguts, un lloc per compartir experiències i coneixements al voltant de l'assignatura i de tot allò que implica la nostra llengua. A més, el wiki és un espai públic, que qualsevol persona pot visualitzar, mentre que la xarxa social creada a Grouply és privada, de manera que només s'hi pot accedir mitjançant invitació.

El [wiki de l'assignatura Llengua catalana per a mestres](#) només pot ser editat per la professora, mentre que l'alumnat pot utilitzar-lo per consultar el temari ([Bloc 1. La llengua com a activitat social](#), [Bloc 2. Activitat discursiva, gèneres discursius i tipus de text](#), [Bloc 3. Llengua, varietat i norma](#) i [Bloc 4. Norma i ús de la llengua](#)) i la [bibliografia](#) de l'assignatura, així com els [treballs d'estudi comparatiu del català i de l'espanyol realitzats pels companys](#), a més de consolidar i ampliar el seu coneixement lingüístic.

Imatge 1. Pàgina inicial del wiki *Llengua catalana per a mestres*

La [xarxa social](#) gratuïta i privada^{iv} creada a [Grouply](#) disposa de diferents recursos: fòrum, esdeveniments i notícies, blog, fotografies d'errades ortogràfiques, vídeos relacionats amb la llengua catalana (per exemple, del programa *Tinc un dubte*^v), música en català, arxius (on s'hi pot descarregar el material del curs) i xat. A més, serveix per enviar i rebre missatges, facilita el treball cooperatiu i la proximitat entre el professorat i l'alumnat; però, sobretot presenta un avantatge fonamental: l'acostament de l'aprenentatge formal i informal. Ara bé, cal ensenyar l'alumnat a participar-hi, ja que poden tendir a utilitzar-la només de forma personal, com acostumen a fer amb altres xarxes socials. Han d'aprendre a usar la xarxa i a col·laborar-hi. És per això que la sessió inicial de l'assignatura va servir perquè, a més d'explicar la guia docent, la programació i el sistema d'avaluació, l'alumnat es familiaritzara amb les noves tecnologies que s'hi utilitzarien: el wiki i la xarxa social privada.

Imatge 2. Pàgina d'accés a la xarxa social *Llengua catalana per a mestres*

La utilització del wiki i de la xarxa social augmenta l'ús pràctic de les tecnologies de la informació i la comunicació, així com l'aprenentatge col·laboratiu i la creació de coneixement. L'ús de les TIC afavoreix la recerca, la consulta i l'elaboració d'informació, i també la comunicació amb altres persones.

A més a més, es va oferir a l'alumnat de l'assignatura la possibilitat de fer un seminari sobre tècniques de redacció de treballs acadèmics^{vi}, dins del qual es va dedicar una sessió a la formació de l'alumnat en l'ús de les TIC en l'ensenyament. Sota el títol *Recursos electrònics per a l'elaboració i la presentació de treballs acadèmics* es va dur a terme un taller pràctic en què l'alumnat va poder conèixer i aprendre a utilitzar eines diverses per a realitzar treballs acadèmics (organització d'idees, vídeo, fotografia, àudio, recursos lingüístics, etc.), així com també per a presentar-los^{vii}.

4. Valoració de l'experiència

En finalitzar l'assignatura, es va passar una enquesta a l'alumnat per tal que valorara l'ús de les TIC en la seua vida quotidiana i en la matèria impartida especialment. Tot seguit, comentarem els resultats obtinguts en les trenta-cinc enquestes arreplegades.

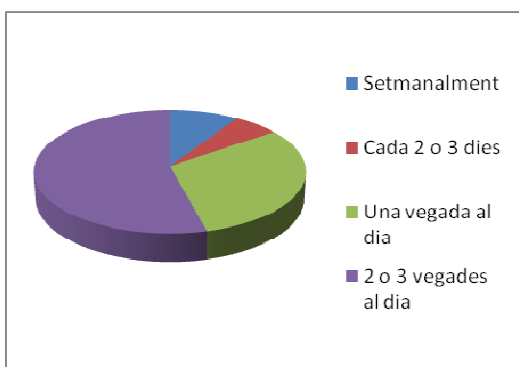
D'entrada, cal dir que el 85% de l'alumnat afirma connectar-se a Internet una, dues o tres vegades al dia. De fet, segons un estudi sobre les característiques socioeconòmiques dels estudiants de nou ingrés de la Universitat de València publicat l'any 2011, l'accés d'aquests estudiants a Internet és del 95%. En aquesta investigació també s'assenyala que el 68% fan servir l'ordinador per a activitats d'oci mentre que només un 32% l'utilitzen per a la realització de treballs acadèmics. Aquestes dades es confirmen en la valoració que fa l'alumnat sobre els seus coneixements de les noves tecnologies, ja que el 73,5% manifesta tenir bons coneixements en el correu electrònic, el 65,7% en xarxes socials i tan sols el 62,6% en ofimàtica.

Més encara, l'estudi assenyala que els més joves tenen major coneixement de les noves tecnologies en tots els àmbits, però sobretot en les xarxes socials i el correu electrònic, mentre que el que més coneixen els més majors és el correu electrònic. Aquestes dades són fonamentals per entendre el

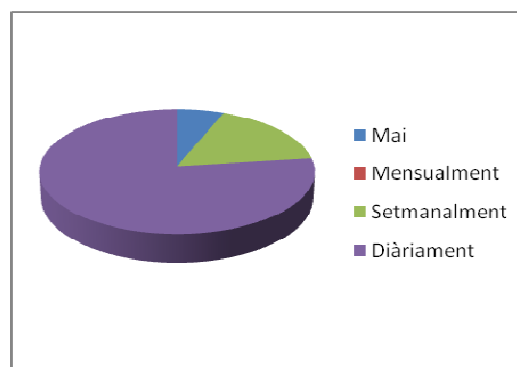
nostre objectiu: afavorir el procés d'ensenyament-aprenentatge de l'alumnat mitjançant el disseny d'eines docents basades en les noves tecnologies d'acord amb els coneixements previs i els interessos de l'alumnat, per tal que l'alumnat assolisca un bon nivell de competència lingüística i comunicativa, tant oral com escrita.

Pel que fa a la utilització de les xarxes socials, l'enquesta realitzada constata que el 77% de l'alumnat les utilitza diàriament i el 17% ho fa setmanalment, de manera que el 94% de l'alumnat emprava les xarxes socials freqüentment. Només dues persones (6%) afirmen no fer-ne ús.

Imatge 3. Freqüència de connexió a Internet

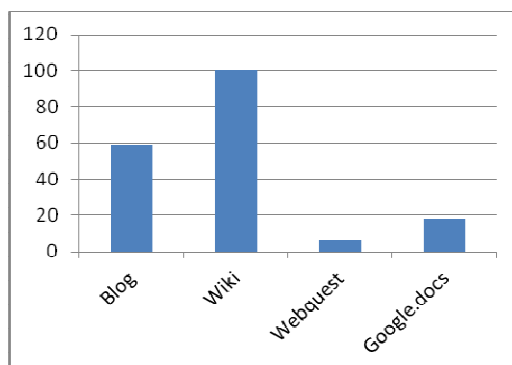

Imatge 4. Utilització de les xarxes socials

En relació a algunes de les eines TIC que tenen una aplicació didàctica, pràcticament la totalitat de l'alumnat (34 de les 35 persones enquestades) afirmen saber què és un wiki. Aquesta elevada xifra probablement és conseqüència de l'ús d'aquesta eina en l'assignatura. De forma semblant, 20 persones coneixen el blog, que és una aplicació que presenta la xarxa social privada utilitzada en la matèria i que sol ser prou utilitzada en l'educació obligatòria obligatòria. En canvi, només dues persones saben què és una webquest i sis coneixen el Google.docs. Aquest fet pot tenir relació amb el Seminari *Tècniques de redacció de treballs acadèmics* que va organitzar el grup GIDICIEL a Magisteri i en el qual es va dedicar una sessió a les TIC en què es tractaren aquestes eines, ja que alguns alumnes hi van assistir.

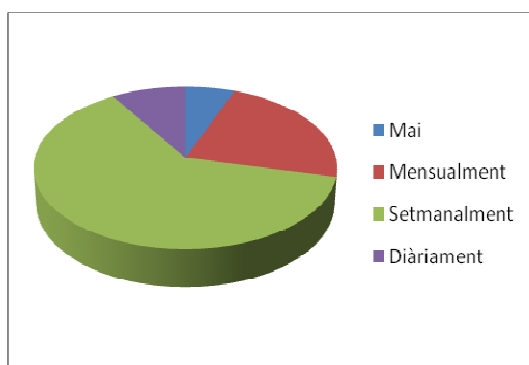
Imatge 5. Coneixement de determinats recursos TIC

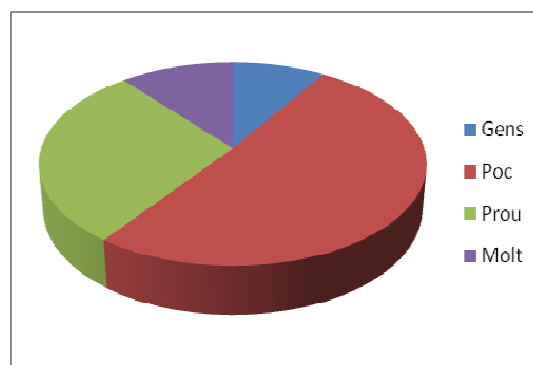
D'altra banda, el 72% de l'alumnat (25 persones) utilitza la xarxa social privada de l'assignatura diàriament o bé setmanalment; en canvi, el 23% (8 persones) l'usa mensualment i hi ha dues persones que no ho fan mai (6%), justament el mateix percentatge de persones que afirma que no fa servir mai les xarxes socials. En general, doncs, el temps que dedica l'alumnat a la matèria és considerable, atés que la majoria consulta la xarxa setmanalment. Per tant, es facilita l'estudi i el treball autònom individual i en grup.

Sobre el nivell de dificultat en l'ús de la xarxa social privada a Grouply, el 60% de l'alumnat considera que no suposa cap dificultat (9%) o bé poca (51%), mentre que el 29% afirma tenir prou dificultats en la seua utilització i l'11% (4 persones) en té moltes. Si relacionem aquestes xifres amb les relatives a l'ús de les xarxes socials en general per part del nostre alumnat i amb la freqüència d'utilització de la xarxa Grouply, trobem que les persones que en tenen més dificultats són aquelles que no fan servir cap tipus de xarxa social mai o ho fan de forma esporàdica. A més, el fet d'entrar a formar part d'una xarxa social nova sempre suposa fer aprenentatges nous que poden ser considerats en alguns casos com a dificultats afegides.

Imatge 6. Freqüència d'ús de la xarxa Grouply

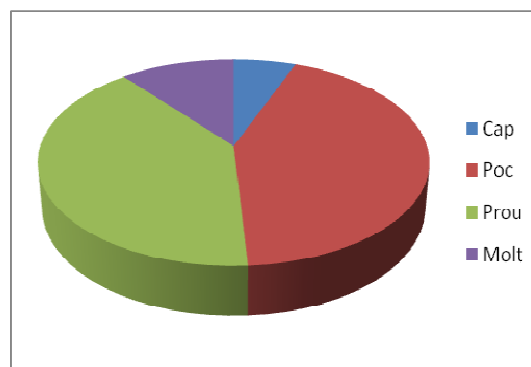

Imatge 7. Nivell de dificultat en la utilització de la xarxa Grouply

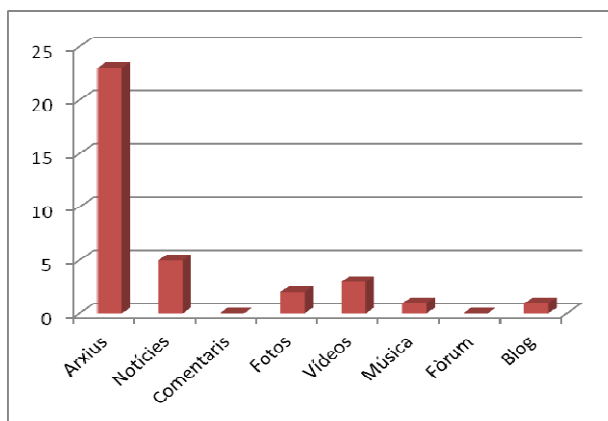
Pel que fa al grau de satisfacció que ha produït en l'alumnat l'ús de la xarxa social privada a Grouply, el 51% està molt (11%) o prou (40%) satisfet, mentre que el 43% està poc satisfet i el 6% no ho està gens. Per tal d'interpretar aquestes dades, cal tenir en compte que alguns estudiants es mostraren inicialment reticents a utilitzar una altra xarxa social perquè ja usaven amb freqüència Facebook i, a més, com a estudiants de nou ingrés, havien de familiaritzar-se amb l'entorn de l'Aula Virtual de la Universitat de València. Sobre les dues persones que no estan gens satisfetes en la utilització de la xarxa, convé dir que es tracta de les mateixes que no han fet servir mai la xarxa, ni tan sols s'hi ha registrat; per tant, aquesta xifra és molt qüestionable.

Imatge 8. Grau de satisfacció en l'ús de la xarxa Grouply

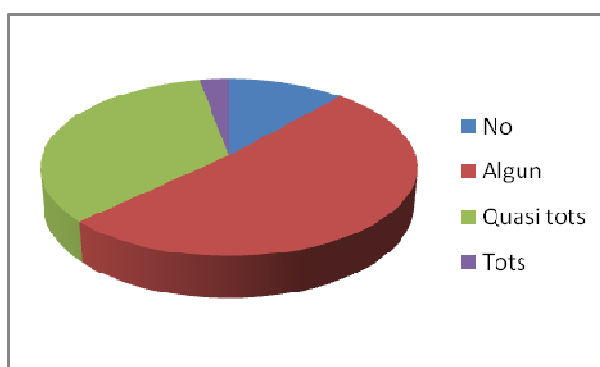
Quant a l'interés de les diferents aplicacions que presenta la xarxa, la major part de les persones consideren que els arxius són el més valuós. De fet, les xifres són les següents: els arxius (23), les notícies (5), els vídeos (3), les fotos (2), el blog (1), la música (1), el fòrum (0) i els comentaris (0). Ara bé, el qüestionari demanava a l'alumnat que ordenaren de major a menor interés els diferents elements de la xarxa. Així, doncs, el més valorat són els arxius, seguit del blog, les notícies i els comentaris, mentre que el que menys interés representa per a l'alumnat són les fotos, els vídeos, la música i el fòrum.

Imatge 9. Interés dels diferents elements de la xarxa

Tal i com esperàvem, l'element de major interès per a l'alumnat són els arxius, ja que hi poden descarregar tot el material del curs en diferents formats (Word, Powerpoint, PDF, etc.): des de la guia docent de l'assignatura fins a part de la bibliografia recomanada, passant pels textos treballats a classe, les presentacions utilitzades per la professora, els treballs realitzats pels companys, etc. Altres recursos no tan valorats per l'alumnat també han estat molt utilitzats, com ara els vídeos perquè el 88% dels estudiants (31 dels 35 enquestats) els han vistos tots (3%), quasi tots (34%) o algun (51%).

Imatge 10. Visualització dels vídeos de la xarxa

El que més ha agradat a l'alumnat de la xarxa social privada ha estat la possibilitat de participar tots i totes (fer comentaris i preguntes), a més de poder col·laborar, compartir (música, imatges, arxius...) i relacionar-se els uns amb els altres; això és, la facilitat de comunicació entre l'alumnat i amb el professorat.

D'altra banda, el wiki ha servit per compartir materials i treballar d'una manera més visual i atractiva els continguts de l'assignatura, fins al punt que un grup d'estudiants en va crear un (<http://usdepronomsfebles.wikispaces.com/>) per fer i presentar el seu treball contrastiu sobre el sistema pronominal en

espanyol i en català, en el qual també utilitzaren alguns dels recursos electrònics mostrats en la sessió de formació TIC del seminari de redacció de textos acadèmics, com ara el núvol de paraules o la inserció de documents en Word, PDF i PowerPoint mitjançant els programes Slideshare o Scribd.

Malauradament, però, en la major part de les matèries l'alumnat no ha emprat mai cap recurs TIC. Segons les dades obtingudes, de les vint respostes a la pregunta, onze persones no n'havien fet servir cap, sis només l'aula virtual de la Universitat de València, dues la pissarra digital i una el Facebook.

5. A tall de conclusió

Les tecnologies de la informació i la comunicació i especialment aquelles eines que fomenten la socialització resulten de gran interès per a l'alumnat universitari de nou ingrés. És per això que el procés d'ensenyament-aprenentatge plantejat a l'assignatura *Llengua catalana per a mestres* pretén fomentar un clima favorable a l'aprenentatge i la docència, tot aprofitant les grans possibilitats que ofereix la xarxa. Es tracta de potenciar al màxim les capacitats de l'alumnat, des de l'atenció a les seues necessitats, per tal d'intentar millorar els seus resultats acadèmics.

El nostre objectiu ha estat afavorir l'aprenentatge de l'alumnat mitjançant el disseny d'eines docents basades en les noves tecnologies d'acord amb els seus coneixements previs i els seus interessos, per tal que l'alumnat assolisca un bon nivell de competència lingüística i comunicativa, tant oral com escrita. Perquè, d'una banda, el domini de la llengua és indispensable per a accedir a la resta de sabers, tant per a la formació personal com per al bon exercici de la futura tasca com a docents, i d'una altra, els estudiants de nou ingrés de la Universitat de València són usuaris habituals de les noves tecnologies i han de formar-se en una didàctica de la llengua adequada a la realitat social i escolar actual, en la qual destaca la utilització de les TIC.

Els resultats són molt positius. L'alumnat ha creat wikis per elaborar treballs acadèmics i ha utilitzat diversos recursos electrònics en la seua pràctica diària. A més, la xarxa social ha facilitat molt la comunicació entre l'alumnat i la professora, i entre l'alumnat. Com assenyalen Garcia Vidal i Martí Climent (2010), aquesta "Ha apropiat l'aprenentatge formal i l'informal. Ha afavorit el

desenvolupament de les habilitats lingüístiques i comunicatives mitjançant l'hipertext que es configura amb la combinació de codis verbals gràfics i sonors, i la interacció comunicativa que es genera a través de la conversa i el debat a la xarxa. Cada usuari ha esdevingut emissor i receptor de textos diversos.”

Fet i fet, s'ha contribuït a l'assoliment de la competència del tractament de la informació i competència digital, en el sentit que s'han treballat diverses habilitats, des de l'accés a la informació fins a la seua transmissió en diferents suports. L'alumnat ha après utilitzant la tecnologia, com ara mitjançant la recerca d'informació, la visualització de vídeos, la lectura de documents diversos, la comunicació amb els altres, etc. Però també s'ha aconseguit la participació activa dels usuaris i la construcció compartida de coneixement. Per tant, s'ha desenvolupat la capacitat per treballar en equip amb els companys i les companyes com a condició necessària per a la millora de l'activitat professional, compartint sabers i experiències.

La competència TIC de l'alumnat universitari de nou ingrés s'ha consolidat, al mateix temps que ha assolit un bon nivell de competència lingüística i comunicativa, i ha desenvolupat la capacitat per treballar en equip. Qüestions fonamentals per a la formació inicial del futurs mestres, ja que hauran de saber fer servir amb solvència les TIC com a eines de treball habituals, i també per a l'aprenentatge continu al llarg de la vida, tan personal com professional.

6. Bibliografia

AA.DD. (2008). *Xarxes per aprendre llengua. Articles de didàctica de la llengua i la literatura*, núm. 44. Barcelona: Graó.

AREA, M. [et al.] (2008). *Alfabetizaciones y Tecnologías de la Información y Comunicación*. Madrid: Síntesis.

DE HARO, J. J. (2010). *Redes sociales para la educación*. Madrid: Anaya Multimedia.

FERNÁNDEZ, A. [et al.] (2010). “TIC y lengua: el reto del cambio metodológico”. *Cuadernos de pedagogía*, núm. 401, p. 50-53.

GARCIA VIDAL, P. i MARTÍ CLIMENT, A. (2012). "Les xarxes socials com a recurs educatiu. Aplicació didàctica en la formació del professorat de Secundària". *Projectes de treball per ensenyar i aprendre llengua i literatura, Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, núm. 57, p. 105-113. Barcelona: Graó.

LARA, T. [et al.] (2009). *La competencia digital en el área de Lengua*. Barcelona: Octaedro.

PERRENAUD, P. (2004). *Diez nuevas competencias para enseñar*. Barcelona: Graó.

7. Webgrafia

AA.DD. (2011). *Características socioeconómicas de los estudiantes de nuevo ingreso de la Universitat de València. Anejos de @tic*, núm. 1. [En línia] <<http://ojs.uv.es/index.php/anejos/issue/view/118>>

ANECA (2005). *Llibre blanc. Títol de Grau en Magisteri*. Vol. I i II. <http://www.aneca.es/var/media/150404/libroblanco_jun05_magisterio1.pdf> <http://www.aneca.es/var/media/150408/libroblanco_jun05_magisterio2.pdf>

AREA MOREIRA, M. (2007). *Algunos principios para el desarrollo de "buenas prácticas" pedagógicas con las TIC en el aula. Comunicación y Pedagogía*, núm. 222, p. 42 - 47. [En línia] [Consulta: 20/08/2010] <<http://webpages.ull.es/users/manarea/Documentos/buenaspracticastic.pdf>>

AREA MOREIRA, M. (2007). *Decálogo de buenas prácticas con TIC en el aula*. [En línia] [Consulta: 20/08/2010] <<http://huilliche.blogspot.com/2007/08/declogo-de-buenas-prcticas-con-tic-en.html>>

BOSCO PANIAGUA, A. (2008). "De la supuesta relación entre tecnología e innovación educativa: ¿Cuándo las TIC mejoran la educación?". *REIRE: Revista d'Innovació i Recerca en Educació*, núm. 1, p. 11 - 22. [En línia] <<http://www.raco.cat/index.php/REIRE>>

DE HARO, J. J. (2009). "Las redes sociales aplicadas a la práctica docente". *Didáctica, Innovación y Multimedia*, núm. 13. [En línia] [Consulta: 26/11/2009] <<http://www.slideshare.net/jjdeharo/las-redes-sociales-aplicadas-a-la-prctica-docente>>

ESTEBANELL MINGUELL, M. i FERRÉS FONT, J. (2010). “Competència per al tractament de la informació i competència digital”. *Revista Catalana de Pedagogia*, núm. 7, p. 99 - 111.

<<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000177%5C00000004.pdf>>

European Credit Transfer System <<http://www.ects.es>>

GARCIA VIDAL, P. i MARTÍ CLIMENT, A. (2010). “Les xarxes socials com a recurs educatiu”. *Quaderns digitals*, núm. 65.

<http://www.quadernsdigitals.net/index.php?accionMenu=hemeroteca.VisualizaArticuloIU.visualiza&articulo_id=10979>

ⁱ Grup d’Innovació Docent en Interacció Comunicativa i Ensenyament de Llengües (GIDICIEL), reconegut com a tal per la Universitat de València (GID12/2009).

ⁱⁱ El llibre blanc del títol de Grau en Magisteri de l’ANECA mostra el resultat del treball dut a terme per una xarxa d’universitats espanyoles amb l’objectiu de realitzar estudis i supòsits pràctics útils en el disseny d’un títol de grau adaptat a l’EEES.

ⁱⁱⁱ Les competències específiques poden ser comunes a tots els perfils de mestre o bé específiques de cada titulació.

^{iv} És invisible a l’exterior, de manera que només s’hi pot accedir mitjançant invitació. Els membres de la xarxa són l’alumnat i la professora de l’assignatura.

^v Es tracta d’un espai diari d’un minut i mig que aclareix, de forma entenedora i divertida, dubtes sobre paraules i expressions en català d’un ús no sempre correcte.

^{vi} El seminari *Tècniques de redacció de treballs acadèmics* va ser dut a terme pel grup GIDICIEL durant la setmana d’activitats complementàries programada a la Facultat de Magisteri *Ausiàs Marc* de la Universitat de València, del 21 al 25 de febrer de 2011.

^{vii} Podeu trobar tota la informació sobre aquest taller al fòrum <http://recursos.forosphpbb.es/>.